

Jens Staubrand: En samling tankevækkende tekster

Bogens tekster er alle hentet fra første bind af Søren Kierkegaards hovedværk, dobbeltværket *Enten-Eller* der udkom den 20. februar 1843.

Enten-Eller der er skrevet dels i Berlin og dels i København er Kierkegaards første pseudonyme værk.

Udgiveren af bogen kalder Kierkegaard således Victor Eremita og i hans forord til dobbeltværket fortæller han, hvordan *Enten-Eller* er kommet i stand.

Hos en marskandiser havde Victor Eremita fået øje på et møbel, en 'sekretær', som han så sig varm på – og købte.

Han får den transporteret hjem og en dag, da han skal ud af døren og mangler penge, kan han ikke få den skuffe op i sekretæren, hvor han plejer at have sine penge liggende.

Blodet stiger ham til hovedet; han bliver forbitret og så rasende over at han ikke kan få skuffen op, at han henter en økse og giver sekretæren et ordentlig hug med den.

Uventet springer en hemmelig dør i sekretæren op, en dør han ikke tidligere havde bemærket og i det hemmelige rum, finder han en stak papirer.

Han tager i hast en mahogni-kasse, hvor der ligger to pistoler, som man anvender til at duellere med; han tager pistolerne ud af kassen og lægger i stedet de fundne papirer ned i den.

Han kører i hestevogn til Hillerød, finder et romantisk sted i en skov og her kigger han på de papirer, der kommer til at udgøre dobbeltværket *Enten-Eller*.

Han ser at papirerne – efter håndskriften at dømme – , falder i to afdelinger; én stak papirer der er tydelig, ensfor-

mig og jævnt skrevet; den anden stak papirer har en mere 'sjusket' skrift.

Papirerne med den tydelige håndskrift består af tre essays, to store samt et mindre, alle med et etisk indhold, skrevet som breve til forfatteren af det andet hold papirer.

Victor Eremita kalder ham med den tydelige håndskrift for 'B' eller assessor Wilhelm, og hans 'breve' eller essays udgør andet bind af Enten-Eller.

Det andet hold papirer – det med den lidt 'sjuskede' skrift – består af en samling aforismer (som Kierkegaard kalder for *diapsalmata*), et antal æstetiske essays, samt den biografiske dagbog *Johannes Forførerens Dagbog om forførelsen af Cordelia Wahl*.

Forfatteren til de papirer, på nær *Johannes Forførerens Dagbog*, som Johannes Forføren selv har skrevet, kalder Victor Eremita for 'A'.

Blandt de syv æstetiske essays der udgør A's papirer, finder vi blandt andet en analyse af Wolfgang Amadeus Mozarts tre operaer *Figaros Bryllup*, *Tryllefløjten* og *Don Juan*, et essay om den græske tragediedigter Sofokles (496-406 f.v.t.) *Antigone* (ca. 441 f.v.t.), samt et essay om et i samtiden populært skuespil af den franske forfatter og dramatiker Eugène Scribe (1791-1861), der hedder *Den første Kærlighed* (*Les Premières Amours*, 1825, der blev uropført på Det kongelige Teater i 1831 og som Kierkegaard efter alt at dømme har set adskillige gange).

Det er altså fra pseudonymet A's første del af *Enten-Eller* at denne bogs tekster er hentet, nemlig de korte tekster der indleder *Enten-Eller* af Kierkegaard kaldet for *Diapsalmata* (her i bogen *Aforismer*), samt hans essay *Vexel-Driften* (her i bogen *Essay om kedsomhed*) og hans tre kvinderportrætter i *Skyggerids* (her i bogen *Essay om sorg hos tre kvinder*).

Vi ved ikke, hvorfor Kierkegaard valgte at kalde de aforismer, der indleder *Enten-Eller* for *diapsalmata*, der er græsk og betyder 'pauser' eller 'mellemspil'. I entalsformen *diapsalma* forekommer udtrykket to og halvfems gange i den græske oversættelse af *Det gamle Testamente*, hvor ordet er oversat fra det hebraiske *sela*, der betegner en pause i sangen, hvor instrumentmusikken falder ind.

Fra Kierkegaards efterladte papier ved vi, at han i et forarbejde til aforismerne kaldte dem for 'omkvædene', men at han altså ændrede titlen eller overskriften til *diapsalmata*.

Og formentlig fordi det ikke gav nogen mening at kalde teksterne i samlingen for omkvæd, idet der (jo) ikke gentages en strofe i de enkelte korte tekster – selvom der forekommer gentagelser som i f.eks. 'gift dig, gift dig ikke'-aforismen.

Omkvædet i et digt eller en sang indeholder som regel en grundtanke eller en grundstemning, og det kan man med rette sige, at de enkelte aforismer eller *diapsalmata* har, som f.eks. aforismen 'Jeg gider slet ikke, jeg gider ikke ride ...'.

Når man nu tænker på, at aforismerne hører til Kierkegaards æstetiske produktion, kan det undre, at han netop betegner dem med et udtryk hentet fra *Bibelen* – og ikke blot benævner dem som det de er, nemlig aforismer, det vil sige kortfattede tankevækkende tekster.

Denne bogs andet essay hedder *Essay om kedsomhed*, men som nævnt hedder det fra Kierkegaards hånd egentlig *Vexel-Driften*, med tilføjelsen 'Forsøg til en social Klogskabslære'.

Vekseldrift, der inden for landbruget eller gartneriet betegner en driftform, hvor man skiftede mellem forskellige afgrøder på samme areal, skal her forståes billedligt,

som 'en skiften' inden for det sociale område eller som Kierkegaard skriver i essayet:

'Som man nu, ifølge den sociale klogskabslære, til en vis grad varierer jordbunden; thi dersom man kun vil leve i forhold til et menneske, så måtte vekseldriften falde slet ud, ligesom hvis en landmand kun havde en tønde land, hvoraf følgen ville blive, at han aldrig kunne ligge brak, noget, der er så yderlig vigtigt; således må man også bestandigt variere sig selv; og dette er egentlig hemmeligheden. Til den ende må man nødvendig have stemningerne i sin magt. I den forstand at have dem i sin magt, at man skulle kunne frembringe dem, når man ville, er en umulighed, men klogskaben lærer at benytte øjeblikket.'

Bogens tredje og sidste tekst kalder vi *Essay om sorg hos tre kvinder*. Kierkegaard kalder essayet, med et udtryk hentet fra kunstens verden, for *Skyggerids*.

Der er således tale om skitser eller udkast til portrætter af tre kvinder og deres kærlighedshistorier – alle hentet fra dramatiske arbejder, nemlig to figurer fra to af Goethes dramaer og en figur fra en af Mozarts operaer.

Den første af de tre kvinder hvis kærlighedsforhold Kierkegaard beskriver, er Marie Beaumarchais fra Goethes drama *Clavigo*.

Det var en omtale af et brudt ægteskabsløfte i den franske forfatter og dramatiker Pierre Auguste Caron de Beaumarchais' (1732-1799) erindringer (*Mémoires*, 1774), der gav Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) ideen til dramaet *Clavigo* (1774).

Beaumarchais, kendt for *Barberen i Sevilla* (*Le Barbier de Seville*, 1775) og *Figaros Bryllup* (*Le mariage de Figaro*,